

EL SOLATGE DEL POETA

Ramon Guillel

OMENÇARÉ PER UNA DIGRESSIÓ PERSONAL. NO llegesc molta poesia. Almenys la que jo volguera. En llegesc, però sóc tan lent llegint-ne que tarde més del que jo voldria a acabar un llibre. Sóc lent, i és perquè sóc incapaç de llegir un poema una sola vegada i continuar. Acostume a llegir-lo dos, tres vegades, i prou més si m'agrada. I encara una altra qüestió: com a poeta que sóc sé que un llibre em sedueix i em guanya quan immediatament genera en mi la necessitat d'escriure. Per això, si m'emociona, em costa tant acabar un llibre. Perquè la seua lectura m'ha provocat l'escriptura. I ja se sap que si a un poeta el crida la poesia ha de seguir necessàriament la seua veu. Quin poeta seria sinó ho fera!

És així com he llegit sempre els llibres de Jaume Pérez Montaner. Des que fa molts anys vaig entropessar-me amb una plaquette titulada *Deu poemes*, publicada per "Septimomiau" (era el primer títol de la col·lecció i aleshores encara es deia "Gallocrisis") i vaig llegir-me infinitat de vegades "L'arrel que t'habita", el darrer poema del recull que començava així: "Tornes al lleopard que t'allibera" (és un vers que a hores d'ara encara em repetisc sovint en els moments més inesperats), i així continuava:

desig i afany
i creus i vius
toques la pluja el blat
l'arrel dels ametlers
veus l'ull foll del crepuscle

el teulader que esquinça
la vella pell de l'alba
i gira el món amb tu
tot nu sota les pedres
Véns dels morts
i tornes a la vida
i rius i cantes
i eres lliure

Des d'aleshores, tots els seus llibres van guanyar-me, i per culpa de Jaume Pérez Montaner, en llegir-lo em demorava i demorava i cada llibre se'm feia feliçment etern entre les mans.

Solatge és un llibre d'aquests. “El que el vent i la pluja ens han deixat, com la roca, com l'arbre, fidels al lloc on són, com el tarquim o el fang, com un grapat de pols, tot allò que és tan nostre. Ara comença el poema: solatge”. Això diu la solapa del llibre (escrit pel mateix poeta, és en el fons un altre poema: un regal inesperat, que sembla per l'estil un poema d'un altre llibre seu: *Fronteres*). Ara comença el poema. Ara torna. Perquè des de l'any 1996 en què Jaume Pérez Montaner va publicar *L'oblit* (Premi Ausiàs March) que l'autor no publicava cap llibre. Un llarg silenci. Però no el silenci. Perquè el solatge és el pòsit, el sediment, allò que resta i que es resisteix a desaparèixer.

Aquest llibre és la represa del poeta, la continuació del camí, com una confluència dels temes de llibres anteriors –un vertader poeta està sempre dins de la seua obra com dins d'un laberint-, però al mateix temps com un avís per als caminants: la porta del poeta –que mai no va estar tancada- ha tornat a obrir-se, de bat a bat. Estructurat en sis parts i un poema final, *Solatge* reprén les paraules del millor Pérez Montaner i ens torna l'alé llarg i pausat, els canvis de ritme, el lèxic acurat, la diversitat expressiva... que sempre han nodrit la seua poesia.

D'altra banda, no deixa de ser curiós que en aquest llibre, per acompanyar aquest llarg procés de solatge que a poc a poc ha anat sedimentant-se, l'autor utilitze durant quasi tot el llibre citacions d'autors més clàssics com John Milton, Wordsworth o Rilke (fins i tot de Góngora en un poema), i quasi abandone l'ombra d'alguns dels millors poetes del segle XX que fins ací també l'han acompanyat com Wallace Stevens, Pablo Neruda, César Vallejo, J. V. Foix o Joan Fuster, per citar-ne només alguns. Sols en la part titulada

precisament “Solatge” torna al segle XX: amb John Ashbery i amb César Simón. Per acabar en el darrer poema amb un autor molt estimat: Vicent Andrés Estellés. I si faig referència a aquest fet és per mostrar l’ampli espectre de lectures i d’interessos de la seua obra. Perquè, si bé en un principi la seua poesia semblava inclinada cap a una estètica realista i de compromís, aviat va obrir la seua mirada i va ampliar els seus registres. Perquè, tot i mantenir encara viva i activa a hores d’ara la seua preocupació cívica, no per això ha deixat de conrear el que més li ha preocupat a ell personalment, com a individu, en un enfocament volgudament subjectiu des d’on albirar i interpretar el món. *Solatge* és un llibre on apareixen tots aquests interessos, com un clar paradigma del que per a l’autor representa la poesia.

Així, la part amb què s’obri el recull, « Paradís », ens acosta al poeta del desig i de l’amor, de la passió expressada a través d’un llenguatge treballat amb precisió estètica. Els ulls, els malucs, la pell, el cos, però també la roba, les flors o el boscam... tot conflueix: “aquest paisatge és síntesi / d’intimitats salvatges”, ens dirà al poema “Ulzamea”.

“Ciutat que s’endevina”, el títol de la segona part, ens acosta en canvi al poeta de caire cívic que s’havia presentat a la lírica catalana en *Adveniment de l’odi*. Ací apareix aquesta ciutat maltractada nostra: “Amb la foscor els corbs s’instal·len als fanals” i més endavant: “S’allarguen les parets com el cabdell del son:/una aurora impossible ens fa l’ullet”. Però també les notícies de la guerra. I el plany per un país que ha perdut la dignitat i ha oblidat llengua i llinatge: “Llàstima de país que ha perdut les idees:/un poble de corders als seus pastors submissos/que sens recança els duen recte a l’escorxador”.

“Argúcies”, la tercera part, podríem dir que enllaça amb l’exaltació del desig de “Paradís”, la primera part –“argúcies del desig”, de fet-, encara que fos pel fi erotisme de “Ovidiana”, un poema aparentment senzill, de versos curts, polit amb el savi cinzell del *miglior fabro*.

Després d’“Encara no”, en realitat un poema dividit en dues parts, dedicat a la memòria de Jaume Fuster, arribem a “La remor del temps”, de llarg trajecte i fecunda creació. El paisatge, el viatge, el pas del temps, prenen ací força. Hi ha un poema, però, precisament titulat “Sota el poema” (dedicat a Marc Granell) que planteja un del temes que més preocupen els poetes com a creadors. Com podem reivindicar la força, el poder de les paraules, si acceptem, si sabem de la seua inutilitat? Com vestir-nos de transcendència, si el nostre

és un “desig impotent”? Escoltem el poeta: “seria absurd / creure’ns les nostres faules: la paraula / que ens allibera o ens assembla als déus” /.../ “i constatem /darrere el crit el silenci insondable”. I el poema acaba: “Sota el poema el nostre propi buit”. I, tanmateix, el nostre poeta escriu, i creu en els anhels i en les arrels que li fan mirar cap amunt. I fa versos bellíssims. D’amor i de denúncia, de la solitud i de l’art, de la pàtria... De la vida, de la mort. Així, “Solatge”, aquella part que dóna títol al llibre, on es fa més palés el tema de la mort, i que s’obri –ja ho he dit abans- amb les citacions de César Simón i de John Ashbery: “*Mis temas, ya lo veis, / son los residuos, cuanto queda / del paso fugitivo de la vida*”; diuen els versos de Simón que jo també al meu torn he citat perquè veieu la clara relació que tenen amb el plantejament d’aquest llibre. Perquè el poeta es mira a l’espill de les paraules i indaga en la vida, i aquesta li retorna allò que roman, a pesar de l’indestructible pas del temps i de la presència constant de la mort. No és per atzar que “solatge” enllace amb la darrera part del llibre –en realitat, un sol poema- i que aquesta es titule “adéus”: “l’espill ja no dibuixa / aquell manyoc d’angoixes / que era l’espai volgut de la seua buidor / / aquest espill que no és el seu / ara contempla un temps de sons antics / i fosques certituds /”.

Però el poeta ha fet l’esforç de reconèixer-se en l’espill i sentir amb tota l’ànima la pròpia pell, perquè sap que el solatge ha ajudat a convertir-lo en aquell qui és ara. El solatge d’allò viscut i estimat. Però també el solatge de les paraules. No debades aquest llibre podríem entendre’l també com un llibre d’homenatges. Hi ha poemes dedicats a la memòria de Manel Garcia Grau, d’Andolin Eguzkitza, de Jaume Fuster, de Blai Bonet i de José Luis Jiménez-Frontín. I a Rafa Armengol, i a Marc Granell, i a Carles Jorro.

“Ara comença el poema: solatge.” Perquè el poeta sap, tot i els punyents dubtes sobre el pobre poder de les paraules, que el poema i la vida continuen a pesar de tot, i que sempre continuaran. Com ens diu en “ritme”, el poema dedicat a la memòria de Manel Garcia Grau: “i saps que cada flor que cau / porta una nova llum / un alé inesperat”